

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 8 czerwca 2022 r.

Pozycja 119

POSTANOWIENIE

z dnia 16 marca 2022 r.

Sygn. akt Ts 172/19

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Stanisław Piotrowicz – przewodniczący

Rafał Wojciechowski – sprawozdawca

Krystyna Pawłowicz,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 29 marca 2021 r. o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej [...] Sp. z o.o. z siedzibą w T.,

po s t a n a w i a:

nie uwzględnić zażalenia.

Orzeczenie zapadło jednogłośnie.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 12 listopada 2019 r. (data nadania) [...] Sp. z o.o. z siedzibą w T. (dalej: skarżąca), reprezentowana przez pełnomocnika z urzędu, wystąpiła o zbadanie zgodności art. 117 § 5 w związku z art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43 poz. 296, ze zm.) z: 1) art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej w zakresie, w jakim „opinia o bezzasadności wnoszenia skargi konstytucyjnej lub zażalenia w ramach postępowania wszczętego skargą konstytucyjną, sporządzoną przez pełnomocnika wyznaczonego dla strony z urzędu przy jednoczesnej niemożności ustanowienia nowego pełnomocnika z urzędu narusza prawo tej strony do sądu”; 2) art. 176 ust. 1 Konstytucji w zakresie, w jakim „opinia o bezzasadności wnoszenia skargi konstytucyjnej lub zażalenia w ramach postępowania wszczętego skargą konstytucyjną, sporządzona przez pełnomocnika wyznaczonego dla strony z urzędu przy jednoczesnej odmowie ustanowienia nowego pełnomocnika z urzędu bez merytorycznego rozpoznania przedmiotu skargi (zażalenia) stanowi naruszenie zasady dwuinstancyjności postępowania”; 3) „art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (...) w zakresie, w jakim opinia o bezzasadności wnoszenia skargi konstytucyjnej lub zażalenia w ramach postępowania wszczętego skargą konstytucyjną, sporządzona przez pełnomocnika wyznaczonego dla strony z urzędu przy jednoczesnej niemożności ustanowienia nowego pełnomocnika z urzędu narusza prawo tej strony do rzetelnego procesu sądowego”.

2. Postanowieniem z 29 marca 2021 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącej 6 kwietnia 2021 r.) Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania dalszego biegu skardze z uwagi na wniesienie jej po upływie przepisanego terminu. Trybunał stwierdził ponadto, że w sprawie brak jest tożsamości podstawy prawnej orzeczeń wskazanych jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji i przedmiotu zaskarżenia. Za nieuprawdopodobniony uznał również zarzut niezgodności kwestionowanych przepisów z art. 45 ust. 1 Konstytucji. Zwrócił uwagę na nieprawidłowe sformułowanie podstaw skargi (art. 176 ust. 1 Konstytucji i art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2, Dz. U. z 1993 r. Nr 61 poz. 284, ze zm.).

3. W zażaleniu z 13 kwietnia 2021 r. (data nadania) skarżąca wniosła o uchylenie powyższego postanowienia i nadanie skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Podniosła, że złożyła skargę z zachowaniem trzymiesięcznego terminu, który w niniejszej sprawie powinien być liczony od momentu, w którym zaktualizowało się uprawnienie do wystąpienia ze skargą, tj. od uprawomocnienia się postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 23 listopada 2017 r. (sygn. Ts 166/16). Skarżąca twierdzi ponadto, że w niniejszej sprawie występuje tożsamość pomiędzy przedmiotem zaskarżenia a podstawą prawną orzeczeń. Zarzuca, że Trybunał pomylił sprawy skarżącej prowadzone przez Sąd Rejonowy w T. i Sąd Okręgowy w K. oraz nie dostrzegł ich funkcjonalnego powiązania. Jej zdaniem Trybunał pominął zasadniczą treść jej zarzutu, która dotyczyła „zależności pomiędzy przymusem adwokacko-radcowskim i wiedzą fachową, a niemożnością dalszego prowadzenia postępowania przez stronę w przypadku odmowy jej prowadzenia przez pełnomocnika wyznaczonego z urzędu” (s. 3 zażalenia).

W piśmie z 25 maja 2021 r. (data nadania), stanowiącym uzupełnienie zażalenia, pełnomocnik skarżącej przytoczył pogląd Sądu Najwyższego, zgodnie z którym przyczyna uchybienia terminowi do wniesienia kasacji przez pełnomocnika ustanowionego przez sąd ustaje w dniu, w którym miał on rzeczywistą możliwość wniesienia kasacji, a nie w dniu powzięcia przez niego wiadomości o wyznaczeniu go pełnomocnikiem. Podniósł, że do wniesienia skargi konstytucyjnej został wyznaczony na niecały tydzień przed upływem terminu do jej złożenia, co czyniło faktycznie niemożliwym zapoznanie się przez niego ze sprawą w terminie, w jakim powinien był złożyć pismo.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 5 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na postanowienie Trybunału Konstytucyjnego o odmowie nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu. Trybunał, w składzie trzech sędziów, rozpatruje zażalenie na posiedzeniu niejawnym (art. 37 ust. 1 pkt 3 lit. c w związku z art. 61 ust. 5-8 u.o.t.p.TK). Na etapie rozpoznania zażalenia Trybunał bada przede wszystkim, czy w wydanym postanowieniu prawidłowo stwierdził istnienie przesłanek odmowy nadania skardze dalszego biegu.

2. Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że argumenty przytoczone w zażaleniu nie podważają ustaleń przedstawionych w zaskarżonym postanowieniu.

2.1. Wbrew twierdzeniom skarżącej, termin do sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej nie rozpoczął swego biegu w momencie uprawomocnienia się postanowienia Trybunału Konstytucyjnego z 23 listopada 2017 r. (sygn. Ts 166/16; dalej: postanowienie Trybunału). Zgodnie z art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK bieg terminu rozpoczyna się wraz z doręczeniem

skarżącemu ostatecznego rozstrzygnięcia. Należy go liczyć od dnia następnego po dacie jego doręczenia, czyli w odniesieniu do zarzutów skargi, które skarżąca łączy z wydaniem w jej sprawie postanowienia Sądu Rejonowego w T. z 25 września 2017 r., sygn. akt [...] (dalej: postanowienie Sądu Rejonowego) – od 10 października 2017 r., zaś w zakresie, w jakim odnosi je do postanowienia Trybunału – od 29 listopada 2017 r. Bieg każdego z tych terminów uległ zawieszeniu 3 stycznia 2018 r. na skutek złożenia przez skarżącą wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej. Ponownie terminy zaczęły biec 5 września 2019 r., tj. od pierwszego dnia po dacie zawiadomienia pełnomocnika z urzędu o wyznaczeniu go w sprawie (art. 44 ust. 3 pkt 1 u.o.t.p.TK). W odniesieniu do wskazanych przez skarżącą orzeczeń termin do złożenia skargi upłynął zatem odpowiednio 9 września 2019 r. i 29 października 2019 r. Słusznie zatem Trybunał przyjął w zaskarżonym postanowieniu, że wniesienie skargi 12 listopada 2019 r. nastąpiło z przekroczeniem terminu i było niedopuszczalne. Należy przy tym zauważyć, że okres, jakim ostatecznie dysponował pełnomocnik skarżącej na złożenie skargi wynikał nie z przyjętej przez Trybunał Konstytucyjny interpretacji wskazanych wyżej przepisów, lecz ze stosunkowo późnego wystąpienia przez skarżącą z wnioskiem o ustanowienie pełnomocnika z urzędu.

2.2. Skarżąca kwestionuje ponadto takie dodatkowe przyczyny odmowy nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej, jak: brak ostatecznego rozstrzygnięcia, wydanego na podstawie zaskarżonych przepisów (brak tożsamości podstawy prawnej orzeczeń i przedmiotu zaskarżenia), a także nieuprawdopodobnienie zarzutu niezgodności kwestionowanych przepisów z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

2.2.1. W piśmie z 17 lutego 2020 r. usuwającym braki formalne skargi pełnomocnik skarżącej przedstawił – jako rozstrzygnięcia ostateczne wydane na podstawie zaskarżonych przepisów – postanowienie Sądu Rejonowego, którym odrzucono skargę skarżącej na postanowienie referendarza sądowego oddalające jej wniosek o zawieszenie postępowania toczącego się przed Trybunałem Konstytucyjnym pod sygn. Ts 166/16, a także postanowienie Trybunału Konstytucyjnego, którym nie uwzględniono wniosku skarżącej o zawieszenie postępowania przed Trybunałem w tej sprawie.

Z art. 79 ust. 1 Konstytucji wyraźnie wynika, że skarga konstytucyjna przysługuje tylko w wypadku, gdy doszło do naruszenia konstytucyjnych wolności lub praw przez wydanie ostatecznego rozstrzygnięcia na podstawie przepisu, którego konstytucyjność została w niej zakwestionowana. Orzeczenie przedstawione przez skarżącego jako ostateczne rozstrzygnięcie w sprawie, które legło u podstaw wniesienia skargi, musi więc bezpośrednio prowadzić do naruszenia konstytucyjnej wolności lub konstytucyjnego prawa wskazanych w skardze jako wzorzec kontroli zaskarżonej regulacji. Naruszenie to musi mieć przy tym charakter konkretny i aktualny, a nie jedynie potencjalny (zob. np. postanowienia TK z: 15 grudnia 2009 r., Ts 189/09, OTK ZU nr 4/B/2010, poz. 292 oraz z 24 września 2013 r., Ts 244/12, OTK ZU nr II/B/SUP./2014, poz. 870).

Trybunał w niniejszym składzie w pełni podziela wyrażone w zaskarżonym postanowieniu stanowisko, zgodnie z którym w żadnym z powołanych przez skarżącą orzeczeń nie rozstrzygano, na podstawie art. 118 § 5 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 1575, ze zm.; dalej: k.p.c.), o przyznaniu jej pełnomocnika z urzędu ani o kwestiach związanych z odmową sporządzenia żądanych przez nią pism procesowych. Tego stwierdzenia nie kwestionuje ostatecznie sama skarżąca. Jej zarzut sprowadza się bowiem w omawianym zakresie jedynie do wskazania, że „Trybunał pomylił (...) sprawy prowadzone przez Sąd Rejonowy w T. oraz Sąd Okręgowy w K., a nade wszystko nie dostrzegł funkcjonalnego powiązania tych spraw”. Jej zdaniem „[o]ba postanowienia [postanowienie Sądu Okręgowego w K. z 4 lutego 2016 r., sygn. akt [...] i postanowienie Sądu Rejonowego w T. z 25 września 2017 r., sygn. [...]] mają funkcjonalny związek z posta-

nowieniem Trybunału Konstytucyjnego z dn. 23 listopada 2017 r. (Ts 166/16), jako że to w tej sprawie przed Trybunałem Skarżąc[a] wnosil[a] o ustanowienie pełnomocnika do sporządzenia zażalenia na odmowę nadania biegu skardze konstytucyjnej” (s. 2 zażalenia). Pełnomocnik skarżącej pomija jednakże fakt, że w toku postępowania – na skutek wezwania – jednoznacznie sprecyzował, z wydaniem których orzeczeń w sprawie skarżącej łączy naruszenie jej konstytucyjnych praw uzasadniające wystąpienie z rozpatrywaną skargą konstytucyjną. W zażaleniu podaje zaś, że problemem, którego dotyczy skarga jest zdarzenie polegające na tym, iż pełnomocnik ustanowiony w sprawie nie sporządził środków zaskarżenia w odniesieniu do zapadłych w sprawie skarżącej orzeczeń, „wskutek czego zyskały one przymiot «ostateczności» i dopiero tak rozumiana «ostateczność» naruszała prawa Skarżące[j]” (s. 2 zażalenia). Trybunał stwierdza, że treść zaskarżonych przepisów i istota sformułowanego w skardze zarzutu ich niekonstytucyjności nie pozostają w związku ze wspomnianym wyżej przedmiotem rozstrzygnięć powołanych jako ostateczne (przepisy te nie stanowiły podstawy prawnej orzeczeń wskazanych w sprawie jako ostateczne w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji). Nie sposób też uznać, by orzeczenia te bezpośrednio prowadziły do upatrywanego przez skarżącą naruszenia jej konstytucyjnych praw, od czego uzależnione jest przekazanie skargi do rozpoznania merytorycznego.

2.2.2. Trybunał przypomina, że *ratio legis* zaskarżonych art. 117 § 5 w związku z art. 118 § 5 k.p.c. jest zapewnienie profesjonalnej pomocy prawnej z urzędu stronie, która rozważa skorzystanie z nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Trafne jest przy tym zaprezentowane w zaskarżonym postanowieniu stanowisko, w myśl którego zadaniem pełnomocnika z urzędu nie jest przygotowanie określonego pisma procesowego zgodnie z życzeniem strony, lecz jest nim udzielenie pomocy prawnej, która może obejmować zarówno sporządzenie takiego środka, jak i wyjaśnienie przyczyn, które przemawiają – zdaniem pełnomocnika – przeciwko temu. Pełnomocnik ustanowiony z urzędu nie ma więc obowiązku sporządzenia konkretnego środka zaskarżenia, jeśli byłoby to sprzeczne z wymaganiami fachowej wiedzy (zob. uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 21 września 2000 r., sygn. akt III CZP 14/00; J. Gutowski, komentarz do art. 118, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I. Postępowanie rozpoznawcze*, red. T. Ereciński, Warszawa 2016; M. Sieńko, komentarz do art. 118, [w:] *Kodeks postępowania cywilnego. Komentarz. Tom I*, red. M. Manowska, Lex/el. 2020).

Należy więc stwierdzić, że skarżącej nie przysługuje „prawo” żądania sporządzenia i wniesienia środka zaskarżenia przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu. Z tego względu oraz zważywszy na treść uzasadnienia skargi zasadne było przyjęcie przez Trybunał w zakwestionowanym postanowieniu, że w niniejszej sprawie nie uprawdopodobniono zarzutu niezgodności zaskarżonych przepisów z art. 45 ust. 1 Konstytucji.

W tym stanie rzeczy Trybunał Konstytucyjny – na podstawie art. 61 ust. 8 u.o.t.p.TK *a contrario* – postanawia jak w sentencji.